

Coraz bliżej 33. Międzynarodowy Festiwal Teatralny Bez Granic

Data publikacji: 11.09.2024 19:00

Tegoroczna, 33. już edycja Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego Bez Granic odbędzie się w Cieszynie i Czeskim Cieszynie od 27 września do 6 października. W programie znalazło się 16 przedstawień z Polski, Czech, Słowacji i Węgier, którym towarzyszą wystawy, koncerty i spotkania.

Konferencja prasowa 33. Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego Bez Granic, fot. mat.pras.

Najlepszymu spektaklowi honorową nagrodę Złamanego Szlabanu przyzna międzynarodowe jury, swojego faworyta wybierze w głosowaniu także publiczność. Bilety i wejściówki już w sprzedaży – za pośrednictwem strony borderfestival.eu.

W tegorocznej ofercie festiwalu zwracają uwagę dwie premiery. Pierwsza to inauguracyjne przedstawienie **Romeo i Julia** – wspólny projekt artystyczny Sceny Polskiej i Sceny Czeskiej teatru w Czeskim Cieszynie, a jednocześnie pierwsza w historii wspólna produkcja artystyczna podjęta przez obydwie nadolziańskie teatry – Těšínské divadlo i Teatr im. Adama Mickiewicza. Szekspirowska opowieść o miłości z przeszkodami została przez reżysera Konrada Dworakowskiego i zespół realizatorów przefiltrowana przez doświadczenie mieszkańców podzielonego granicą Śląska Cieszyńskiego. A prezentowana będzie w cieszyńskim gmachu przy placu Teatralnym 1.

Druga festiwalowa premiera pochodzi z Węgier. Jeden z najciekawszych i najbardziej oryginalnych niezależnych zespołów teatralnych tego kraju, cieszący się międzynarodową sławą Maladype Színház z Budapesztu, pokaże w Cieszynie **Penelopiadę** według powieści Margaret Atwood (autorki m.in. słynnej Opowieści podręcznej). Autor przedstawienia Zoltán Balázs – jeden z najciekawszych reżyserów węgierskich, absolwent wydziału aktorstwa i reżyserii na Uniwersytecie Teatralnym i Filmowym w Budapeszcie, który tajniki sztuki scenicznej zgłębiał u takich mistrzów jak Anatolij Wasiljew, Jozef Nagy i Robert Wilson; zrealizował m.in. Iwonę księżniczkę Burgunda, która wygrała Międzynarodowy Festiwal Gombrowiczowski, a prezentowana była również na festiwalu w Cieszynie) – opowiedział dobrze znaną starożytną historię z perspektywy wiernej żony Odyseusza Penelopy, opierając się na niekonwencjonalnej dramaturgii, stworzył widowisko zachwycające wizualnie, wirtuozerskie aktorsko i wokalnie, poruszające, ale też... niepozabawione poczuciami humoru, kiedy uświadomimy sobie, że jest w nim także gra z konwencją operetki spod znaku Jacquesa Offenbacha. Przedstawienie powstało w koprodukcji z Międzynarodowym Festiwalem Teatralnym STOBI Antik Drama (Veles, Macedonia Północna), Festiwalem Sztuk Teatralnych na Zamku Gyula (Węgry) i Międzynarodowym Festiwalem Teatralnym Bez Granic. Prezentacja w Cieszynie jest jego polską premierą (inne odbyły się już na Węgrzech i w Macedonii). Odbiór spektaklu ułatwi tłumaczenie simultaniczne na język polski.

Do najbardziej dyskutowanych przedstawień tegorocznego festiwalu z pewnością należeć będzie **Zbrodnia i kara**. Z powodu zbrodni Rosjan, których nie potrafimy zrozumieć w reżyserii Jakuba Skrzywanika (Teatr Polski w Podziemiu, Wrocław, koprodukcja z Wrocławskim Teatrem Pantomimy i Instytutem Grotowskiego). Scenariusz powstał na podstawie materiałów dokumentujących rosyjskie zbrodnie wojenne zgromadzonych przez ukraińskich dziennikarzy, szczególnie członków kolektywu „Slidstvo”, oraz na podstawie kolektywnych poszukiwań odpowiedzi na pytanie, co właściwie czujemy, widząc obrazy wojny. Wykorzystano w nim także fragment Zbrodni i kary Fiodora Dostojewskiego. Artyści stawiają niełatwe, nieoczywiste pytania w związku z wojną w Ukrainie i innymi konfliktami współczesnego świata. Kogo i jak ukarać za zbrodnie, czy wymierzenie sprawiedliwości w ogóle jest możliwe? Ile jeszcze musimy zobaczyć? – pytają. Autor przedstawienia Jakub Skrzywanek jest jednym z najciekawszych i najodważniejszych reżyserów młodego pokolenia w Polsce. Od tego sezonu będzie dyrektorem artystycznym Narodowego Starego Teatru w Krakowie.

Z pewnością wielu będzie dyskutowało o brawurowym przedstawieniu **Kora. Boska** (Teatr Nowy Proxima, Kraków), które jest oparte na pomysle jakby zaczerpniętym z jakiejś ludowej opowieści. Kora po śmierci staje u wrót nieba, gdzie czekają na nią Trzy Maryjki. Bardzo strojne. Jak malowane. I staje przed groteskowym Sądem Ostatecznym... W spektaklu usłyszymy największe przeboje Maanamu śpiewane przez Katarzynę Chlebny.

Słowackie przedstawienie **Falošná nota (Falszywa nuta)** Didiera Carona zwraca uwagę udziałem słynnego słowackiego aktora Milana Kňažko (który 25 lat temu jako minister kultury Słowacji uczestniczył w spotkaniu ministrów kultury podczas cieszyńskiego festiwalu, na którym ogłoszono powołanie Funduszu Wyszehradzkiego). Z kolei czeskie przedstawienie **Žena filmového kritika** (Żona krytyka filmowego; Divadlo pod Palmovkou, Praga) będzie kolejną okazją do zapoznania się z twórczością Tomáša Dianiški, obecnie „najgorętszego” nazwiska w czeskim dramacie i teatrze.

Jednym z przykładów teatralnej współpracy polsko-czeskiej, na które cieszyński festiwal od zawsze stara się zwracać uwagę, jest przedstawienie **Alma Rosé** poświęcone postaci austriackiej skrzypaczki, która uwięziona w Auschwitz-Birkenau została tam dyrygentką obozowej orkiestry kobiecej. Polski autor Mariusz Urbanek napisał na ten temat sztukę na aktorkę i kwartet smyczkowy, która zrealizowana została w Czechach (reż. Olga Strusková, w roli Almy Sarah Haváčová). Inny przykład tego rodzaju to muzyczno-teatralny performance **Zorki Wollny Polska : Česko**. Sound match realizowany przez artystkę z udziałem mieszkańców Cieszyna i Czeskiego Cieszyna (grupą czeską kieruje Martin Dytko). To właściwie trzecia festiwalowa premiera, pokaz ten jest bowiem finałem trwającego od wielu miesięcy procesu twórczego.

Na specjalną ścieżkę programową tegorocznego festiwalu, nazwaną „**Kafka na granicy**”, zwraca uwagę plakat zaprojektowany przez Łukasza Klisia, będący stylizowanym rysunkiem autorstwa Franza Kafki. W bieżącym roku mija setna rocznica śmierci pochodzącego z Pragi klasyka współczesności, co zaowocowało wzrostem zainteresowania teatrów jego twórczością. W ofercie festiwalu znalazło to wyraz w postaci kilku bardzo różnorodnych przedstawień. Z jednej strony będzie okazja zobaczyć znakomitą adaptację Procesu (Divadlo Petra Bezruče z Ostrawy), z drugiej będzie to pierwszy przeznaczony dla dzieci spektakl słynnego Divadla na Zábradli (Praga), określany jako „bajkowy kabaret dla widzów powyżej 4 roku życia”, a zatytułowany Franz a kavka. Z polskiej strony będzie to Kafka. Komedia według dramatu austriackiego pisarza Franzobla w wykonaniu teatru Malabar Hotel w Warszawie (reż. Marcin Bartnikowski – w 2007 laureat Złamanego Szlabanu za Baldanders), pokazująca w krzywym zwierciadle – i w atrakcyjnej teatralnie formie – rodzinę doświadczoną posiadaniem artysty-geniusza.

Franz a kavka to niejedyna propozycja dla dzieci i młodzieży w tegorocznym festiwalu. Dla ekstremalnie niedorosłych widzów, liczących od 1 roku do 5 lat, przeznaczona jest Tu TUTU Teatru Sztuka Ciała z Warszawy – widowisko wyczarowane z tiulu, z zabawą sensoryczną i muzyką na żywo, tworzony przez aktorki-pedagożki: Agatę Brzozowską i Annę Ługowską. Ponieważ artyści i widzowie spotkają się na scenie Teatru im. Mickiewicza, niektórzy uczestnicy wydarzenia będą się mogli po latach szcycić tym, że trafili na deski sceniczne, zanim jeszcze nauczyli się mówić. Inną atrakcją stanowi kameralne przedstawienie znanego na całym świecie czeskiego teatru Drak – grany równocześnie po czesku i ukraińsku wariant bajki o Czerwonym Kapturku zatytułowany Červená Karkulka / Червона шапочка – ułatwiający integrację najmłodszym dzieciom naszych gości z Ukrainy w nowym środowisku (spektakl dla widzów wieku od trzech lat).

Z kolei dla dzieci od lat 10 i młodzieży przeznaczony jest **Tajemniczy ogród** (reż. Justyna Sobczyk, Teatr Zagłębia w Sosnowcu). Premiera tego spektaklu odbyła się w ramach 13. Festiwalu Muzyki Współczesnej dla dzieci Mała Warszawska Jesień. „To Tajemniczy ogród zderzony z muzyką, dziecięcą ekspresją i doświadczeniem osób o alternatywnej motoryce. To zaproszenie nie tylko do odkrywania barwnego, bogatego, różnorodnego krajobrazu. W nowo odkrytym tajemniczym ogrodzie chcemy się wspólnie bawić – i zmieniać go według własnych zasad” – mówią twórcy spektaklu.

Do tej samej grupy widzów skierowany jest Frankenstein w wykonaniu Bajki – lakowej sceny teatru w Czeskim Cieszynie; dodatkową atrakcją przedstawienia jest fakt, że grane będzie w namiocie ustawionym na dziedzińcu kompleksu teatralnego w Czeskim Cieszynie.

Do najszerzych kręgów publiczności skierowany jest spektakl grany w plenerze (dziejnieniec cieszyńskiego Zamku), a zatytułowany Pędy – atrakcyjne wizualnie widowisko z udziałem roślin i z muzyką na żywo zrealizowane przez Teatr Sztuka Ciała (reż. Marek Kowalski). Widzów telewizyjnych zainteresuje informacja, że klauni z Teatru Sztuka Ciała byli niedawno finalistami programu Mam talent!.

Wystawy

Wydarzeniem programu wystawowego festiwalu będzie polsko-czesko-słowacko-węgierska wystawa rzeźby zatytułowana *Jeźdźcy* – przygotowana z inicjatywy polskiego rzeźbiarza Bronisława Krzysztofa wystawa rzeźb odwołujących się do motywu biblijnych Jeźdźców Apokalipsy, będąca realizacją jego projektu-marzenia (postawienie czterech pomników w czterech krajach Grupy Wyszehradzkiej. W ekspozycji prezentowanej w Domu Narodowym w Cieszynie udział biorą: Bronisław Krzysztof (Polska), Milan Lukáč (Słowacja), Marek Brzózka (Węgry), Peter Nižňanský (Czechy), Vít Bojňanský (Słowacja), Krzysztof Krzysztof (Polska), Igor Mosný (Słowacja). Wernisaż odbędzie się w dniu inauguracji festiwalu.

Do nurtu Kafkowskiego w programie festiwalu nawiąże wystawa w Galerii Most w Czeskim Cieszynie, zatytułowana *Kafka na hranici*. W foyer Teatru im. Adama Mickiewicza będzie można podziwiać edukacyjną wystawę Theatre.sk przedstawiającą ważne postacie i wydarzenia, które kształtowały wyjątkowość oraz specyfikę narodową słowackiego teatru.

Z kolei czesko-cieszyńska galeria Půda, od zawsze związana z festiwalem, już od 20 września zaprasza na polsko-czeską wystawę *Dialogi z przedmiotami / Dialogy s předměty*, w ramach której swoje prace zaprezentują Joanna Imielska i Dáša Lasotová.

Natomiast już w połowie września na ogrodzeniu Parku Pokoju w Cieszynie pojawią się plansze wystawy polskiej fotografii teatralnej – plon kolejnej edycji ogólnopolskiego konkursu organizowanego przez Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego w Warszawie.

Koncerty

W programie festiwalu znajdują się dwa koncerty muzyczne (choć wiele widowisk w programie głównym nasyconych jest muzyką). Będzie to koncert znanego czeskiego piosenkarza Petra Linharta, który swój gatunek twórczości określa jako *landscape folk*, a na zakończenie festiwalu: *Morawska Brama* – muzyczne spotkanie z kulturą czeską współtworzone przez zespół *Chwila Nieuwagi* i *Kubę Blokesza* z gościnnym udziałem głośnego w Czechach kompozytora, autora, konferansjera i piosenkarza Jiříego Krhuta. W programie piosenki z repertuaru czeskich artystów (od Jaromira Nohavicy przez Karela Kryla, Karela Plihalu, zespół *Čechomor* aż po współczesne zespoły folk-rockowe: *Poetime*, *Jelen*, *Raduza* in.).

Spotkania

Gościem tradycyjnego *Popołudnia Mistrza* będzie Konrad Dworakowski – reżyser, dyrektor i pedagog, twórca transgranicznej inscenizacji *Romea i Julii*; ważnym wątkiem spotkania będą inspiracje kafkowskie w twórczości reżysera. Zainteresowanych teatrem i kulturą czeską przyciągnie promocja książki Emila Františka Buriana *Wybór pism o teatrze, muzyce i polityce* – wydanego w 2023 pierwszy polski wybór pism jednego z najważniejszych przedstawicieli czeskiej awangardy teatralnej i muzycznej I poł. XX wieku. Z kolei gratką dla miłośników historii lokalnej będzie spotkanie zatytułowane *Skřivánek by Skrzywanek*, w ramach którego Paweł Skrzywanek (wrocławianin, z zawodu historyk, od czasów studenckich związany ze środowiskiem *Solidarności Polsko-Czechosłowackiej*, ojciec reżysera Jakuba Skrzywanaka) wydobydzie z mroków przeszłości powiązania swojej rodziny ze Śląskiem Cieszyńskim (działająca od 1880 fabryka mebli i tartak Jana Skřivánka). Osoby zainteresowane sztuką, która dąży do zmiany społecznej powinny wziąć udział w spotkaniu poświęconym postaci Emila Františka Buriana. Ten czeski reżyserem teatralny, kompozytor, publicysta i animator kultury i polityki do niedawna była niemal nieznaną w Polsce. Dzięki Janowi Jiříkowi i opracowanemu przez niego obszernemu wyborowi pism Buriana Teatr dynamiczny. Wybór pism o teatrze, muzyce i polityce ta sytuacja się zmienia, a inspirujące koncepcje czeskiego reformatora mogą inspirować dzisiaj także polskich artystów i animatorów kultury.

Międzynarodowy Festiwal Teatralny Bez Granic organizowany jest przez cieszyński oddział regionalny *Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej*, a ze strony czeskiej przez stowarzyszenie *Člověk na hranici*. Współorganizatorami są Teatr im. Adama Mickiewicza w Cieszynie, Zamek Cieszyn i Cieszyński Ośrodek Kultury Dom Narodowy.

Portal OX.PL jest patronem medialnym imprezy.

